

Predikan Sexagesima eller Reformationsdagen i Vallentuna kyrka 2019-02-24

Rubriken i dag är ”**Det levande ordet**”

Det är naturligtvis ingen slump att Ordet framhålls på Reformationsdagen. Luthers ärende – eller ett av hans ärenden – var att alla och en var skulle ha **tillgång till Ordet**.

Så var det inte i Den Romerska kyrkan på 1500-talet. Mässan firades på Latin och den gudstjänstfirande församlingen kunde inte latin och därför kunde man inte drabbas av ordet, på rätt sätt. Luther menade att detta gav prästerna en religiös maktposition som var orimlig och felaktig.

I rasande fart översatte Martin Luther Gamla och Nya testamentet från Hebreiska och från Grekiska till Tyska. Men den stora folkmassan kunde inte läsa ens på sitt modersmål. Därför blev en av reformationens stora projekt att lära människor att läsa på sitt eget modersmål.

Här har vi grunden till den starka kopplingen mellan kyrka och skola, som har bestått i vårt land ända in på 1950-talet. Fortfarande kallas många skolor för ”kyrkskolan” och ligger nära sockenkyrkan. Lärarna var anställda som skolkantorer och undervisade i skolan på vardagarna och spelade orgel i kyrkan på helgerna.

Luthers ärende var att myndiggöra den enskilde individen, religiöst. Obs! Endast religiöst, inte i det borgerliga livet. Det var inte tal om att ge människor rösträtt och låta dem påverka och ta ansvar för hela samhällslivet. Men det var ändå ett stort steg mot demokratisering av samhället – att lära människor läsa och själva kunna ta ställning till Ordet. Framför allt var det ett religiöst myndiggörande av den enskilda människan.

Detta att kunna läsa för att själv kunna ta ställning, blev så centralt i vår kristendomstyp att vi kallade konfirmationsundervisningen för att : **”gå och läsa”**.

Prästerna miste det religiösa monopolet och i prästämbetet betonades förkunnelsen – det vill säga utläggningen av bibelordet. I stället för prästämbetet talade man om **”det heliga predikoämbetet”**.

Luthers revolution skulle inte ha blivit vad den blev om den inte hade sammanfallit med att boktryckarkonsten uppfanns.

Det blev också en mycket stor betoning av Ordet och begripligheten av gudstjänsten på bekostnad av liturgin och mystiken. Begripligheten sätter vi fortfarande högt i vår kyrka – men ibland har det blivit en intellektualisering av religionen. Intellectuella resonemang är viktiga och det är viktigt att de är rediga. Men numera förstår vi att även ett barn, som inte kan läsa en enda rad, kan ta emot nattvarden och uppleva sig delaktig av det heliga.

Så var det inte när jag konfirmerades. Då sa prästen till konfirmanderna: ”Från denna stund ägen I, med församlingen tillträde till Herrens heliga nattvard, vilket jag härmed tillsäger eder, i Guds, Faderns och Sonens och den Helige Andes namn, Amen.”

Betoningen av Ordet – och därmed predikan – har kunnat ta sig olika uttryck. Ett av de mera originella är Markims och Orkesta kyrkor. Där är predikstolen byggd **ovanpå** altaret. Ingen som helst tvekan om vad som är högst upp alltså. Ordet överst!

Med ordet menar vi ofta **Bibelordet**. Och Bibeln kallas för den Heliga skrift. Biblar behandlas därför ofta med vördnad. Det händer inte så sällan att människor kommer till oss i kyrkan med gamla Biblar och vill att vi skall ta hand om dem. Men har kanske funnit boken vid en bouppteckning och vet inte vad man skall göra av den. Man vill inte slänga en Bibel. Man har respekt för det Heliga Ordet.

Det är viktigt att komma ihåg att Bibeln – alltså själva boken – inte är helig i sig. Den innehåller helighetens möjlighet. Det betyder att **först när Bibeln läses** uppstår Heligheten. En Bibel som aldrig läses kommer det inget heligt ur. Den kunde lika gärna slängas.

Men med det levande ordet menas inte endast Bibeltext.

Först har vi **skaparordet** i skapelseberättelsen. "Och Gud sade: Varde ljus; och det vart ljus" (1Mos 1:3ff).

Så har allt blivit till som är till, genom att Gud uttalat skapande ord.

Vi kan också "skapa" genom att uttala ord "Härmed förklarar jag sammanträdet för öppnat!" Genom att uttala dessa ord blir ett sammanträde till.

Eller prästen som säger till brudparet: "... härmed stadfäster jag ert äktenskapsförbund." Så var de från och med den stunden äkta makar.

Och så har vi början på Johannesevangeliet: "I begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud. Detta var i begynnelsen hos Gud. Genom det har allt blivit till, som är till. I det var liv, och livet var människornas ljus. Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har icke fått makt därmed." (Joh 1:1-5) ... och Ordet vart kött och tog sin boning ibland oss." (Joh 1:14).

Här säger texten att **Jesus Kristus är Ordet!** Nu är det kanske slut med begripligheten? Åtminstone i någon filosofisk mening. Men vi anar det heliga mysteriet!

Ord är mer än ljud. Ord som bara är ord är inte mycket värda. Möjligtvis som poesi. Vi har hört uttrycket "att sätta makt bakom orden". Med det menas att det skall finnas ett tydligt samband mellan lära och liv. Mellan ord och handling.

Den Helige Franciskus lär ha sagt: "Förkunna evangeliet i tid och otid, ständigt, och om så behövs också med ord."

På många predikstolar i våra kyrkor står det: "**Bliven Ordets görare**" (Jak1:22, Matt 7:21). Nu är det ju känt att Luther kallade Jakobs brev för en halmepistel. Han menade att man kunde klara sig utan den. Men det måste förstås i sitt sammanhang. Luther menade att ingen kan göra rätt för sig inför Gud och förtjäna att komma in i himmelriket, genom att göra goda gärningar. Detta betydde inte att Luther var emot goda gärningar – tvärt om! Men han menade att de goda gärningarna är en följd av, en frukt av, tron – som kommer av att lyssna till en rätt förkunnelse.

Att släppa Ordet fritt. Det är en stor sak. Och varje söndag och helgdag läses dagens evangelium högt i kyrkor och kapell på fler än 1000 platser i vårt land. Jag tror att detta har betydelse – inte endast för den enskilde lyssnaren, utan för hela vårt samhälle.

Att kunna Ord kan betyda att rädda liv. Man kan fängsla och tortera människor. Man kan ta ifrån dem deras egendom och deras mänskliga sammanhang. Man kan skilja människor från deras familjer och deras platser. Man kan ta ifrån en människa till och med hennes kläder. Men man kan **inte ta från en människa de ord som hon har lärt sig**. Många har vittnat om detta, att de kanske till och med överlevt på grund av de ord som de burit inom sig. Det må vara bibelord eller psalmverser. Orden i tröstepsalmen nr 23 i psaltaren, bär många med sig:

”Herren är min herde, mig skall intet fattas, han låter mig vila på gröna ängar: han för mig till vatten där jag finner ro, han vederkvicker min själ; han leder mig på rätta vägar för sitt namns skull. Om jag ock vandrar i dödsskuggans dal, fruktar jag intet ont, ty du är med mig; din käpp och stav, de trösta mig. Du bereder för mig ett bord i mina ovänners åsyn; du smörjer mitt huvud med olja och låter min bågare flöda över. Godhet allenast och nåd skola följa mig i alla mina livsdagar, och jag skall åter få bo i Herrens hus, evinnerligen.”

Till sist vill jag läsa den bön som enligt 1942 års kyrkohandbok oftast lästes efter predikan .

”Lovad vare Gud och välsignad i evighet, som **med sitt ord** tröstar, lär förmanar och varnar oss. Hans Helige Ande stadfäste **ordet** i våra hjärtan, att vi icke må vara glömske hörare, utan dagligen tillväxa i tro, hopp, kärlek och tålamod, intill änden, och varda saliga. Genom Jesus Kristus, vår Herre. Amen.”

Johan Blix, kh em, präst i Vallentuna församling och kontraktsprost i Roslags kontrakt
johan.blix@svenskakyrkan.se